

- 3.Савчук Т. Налоговый учет как подсистема бухгалтерского учета и основа реализации системы налогообложения в Украине // Бухгалтерский учет и аудит. – 2003. – №3. – С.45-49.
- 4.Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку. – К., 2000. – 690 с.
- 5.Микитенко Т. Налоговый учет в проекте Налогового кодекса // Бухгалтерский учет и аудит. – 2003. – №9. – С.47-49.
- 6.Левицкая С. Бухгалтерский учет: основы, перспективы развития // Бухгалтерский учет и аудит. – 2007. – №8. – С.7-11.
- 7.Демьяненко М.Я. Про співвідношення бухгалтерського та податкового обліку // Облік і фінанси АПК. – 2004. – №1. – С.10-17.
- 8.Сердюк В. Податковий облік. – К., 2005. – 320 с.
- 9.Гусаков О.С. Податковий облік. – К.: Центр навч. літ-ри, 2006. – 360 с.
- 10.Мальшкин А. О статусе налогового учета украинского предприятия // Бухгалтерский учет и аудит. – 2009. – №2. – С.48-57.
- 11.Мурашко А. Налоговый учет и его согласованность с финансовым учетом // Бухгалтерский учет и аудит. – 2003. – №3. – С.50-53.
- 12.Мусс Г., Ханшманн Р. Бухгалтерский учет: основы-задания-решения: Пер. с нем. С.Лобачевой. – К.: КНЕУ, 1999. – 368 с.
- 13.Мальшев И.В. Теория бухгалтерского учета. – М.: Финансы и статистика, 1981. – 263 с.

Отримано 05.10.2009

УДК 338.53 : 332.83

В.В.ПІТЯЄВ

Харківська національна академія міського господарства

МОНІТОРИНГ ПЛАТЕЖІВ НАСЕЛЕННЯ ЗА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ

Акцентується увага на актуальності проблеми постійного збільшення заборгованості населення за послуги підприємств ЖКГ. Пропонуються нові економічні механізми збалансування платоспроможності споживачів і ринкової вартості житлово-комунальних послуг.

Акцентируется внимание на актуальности проблемы постоянного увеличения задолженности за услуги предприятий ЖКХ. Предлагаются новые экономические механизмы сбалансирования платежеспособности потребителей и рыночной стоимости жилищно-коммунальных услуг.

Special attention is paid to the problem of increasing debts for communal services. New economic mechanisms of balancing consumers solvency and market housing and communal services cost are proposed in the article.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, моніторинг, платіжний потенціал населення за послуги.

Зростання заборгованості населення України за оплату житлово-комунальних послуг протягом багатьох років набуло сталої й постійної тенденції. У травні 2009 р., за даними державних органів статистики, борги досягли уже 10, 3 млрд. грн. Очевидно, що проблема збільшення

боргів за послуги підприємств ЖКГ вимагає організації комплексного моніторингу і глибоких наукових соціально-економічних досліджень.

Вирішенню окремих теоретичних і практичних проблемних аспектів реформування економіки та фінансів житлово-комунальної сфери присвячені роботи цілого ряду вітчизняних і закордонних вчених: Н.О.Гури, М.О.Кизима, В.П.Николаєва, Г.І.Оніщука, О.В.Полоніна, В.П.Полюянова, Г.М.Семчука, Г.М.Ряховської, Ф.Г.Тагі-Заде, О.М.Тищенко, Т.П.Юр'євої [1-8] та ін.

В публікаціях цих авторів стверджується, що стратегічним напрямом реформи ЖКГ повинна бути побудова ринкового механізму функціонування галузі. Засобами реалізації цієї мети є демонополізація, розвиток конкуренції, реформування системи фінансування, вдосконалення управління підприємствами ЖКГ місцевими органами влади.

Повністю погоджуючись з цими положеннями, на наш погляд, все ж таки основним ключем, за допомогою якого можна радикально покращити фінансовий стан підприємств ЖКГ, має бути відмова від поширеної в Україні системи тарифного регулювання методом "витрати - плюс", оскільки в тарифі враховується повний обсяг витрат, фактично понесених суб'єктом господарювання, серед яких є й не-ефективні, обумовлені нерациональним господарюванням. Цей принцип поступово привів до того, що в багатьох комунальних організаціях головними фахівцями стали не інженери, що можуть знижувати виробничі втрати, а економісти, які уміють переконливо довести необхідність максимального збільшення витрат свого підприємства.

Нечіткість визначених критеріїв і ігнорування об'єктивних макроекономічних умов для послідовної індексації (підвищення) тарифів на житлово-комунальні послуги, а також вкрай недостатнє нормативне й методичне забезпечення даного процесу призвели до того, що нині у переважній більшості регіонів регулюванню тарифів на житлово-комунальні послуги притаманні глибокі системні недоліки. Саме це є головною причиною безпрецедентного постійного зростання боргів населення за житлово-комунальні послуги і врешті решт кризового фінансового стану підприємств галузі.

Існуюча «ручна» практика коригування житлово-комунальних тарифів містить в собі серйозні системні недоліки. Більш того, вона входить в пряме протиріччя з головними принципами економічної науки. Відповідно з теоретичними засадами ринкової економіки підвищення цін на життєво необхідну сукупність соціальних благ, суттєвою частиною яких є і житлово-комунальні послуги, відбувається завдяки зростанню доходів населення і збільшенню попиту на ці блага.

Ступінь зростання попиту на будь-яке окреме благо характеризується коефіцієнтом еластичності. Саме показник зміни коефіцієнта еластичності платежів населення за житлово-комунальні послуги (з урахуванням зростання вартості споживчого кошика) може бути головним об'єктивним індикатором в умовах ринкової економіки для визначення розмірів індексації комунальних платежів населення. Звичайно, розраховані за діючими нормативами розміри вартості житлово-комунальних тарифів можуть перевищувати розміри тарифів, скорегованих за коефіцієнтом еластичності. Однак у цьому випадку різниця між розрахованими і скорегованими тарифами буде давати відповідь на питання про необхідний обсяг фінансування субсидій.

Радикальне вирішення проблеми збалансування індексації житлово-комунальних тарифів та спроможності населення сплачувати повну вартість послуг підприємств ЖКГ необхідно, на нашу думку, розпочинати з визначення еластичності цін. В економічних дослідженнях апарат еластичності використовується для виміру реакції однієї величини на зміну іншої. Розрізняють *дугову* еластичність, тобто середнє значення на якомусь відрізку кривої і *точкову* еластичність, тобто значення в заданій точці.

Залежно від цілей дослідження коефіцієнти еластичності можуть розраховуватися з використанням декількох формул.

У найбільш загальному виді при рішенні економічних задач коефіцієнт еластичності виражається формулою

$$E_x(y) = \frac{x}{y} \cdot \frac{dy}{dx}, \quad (1)$$

де $y: \frac{\Delta y}{y}$ – відносне збільшення функції (залежної змінної); $x: \frac{\Delta x}{x}$ –

відносне збільшення незалежної змінної, коли $\Delta > 0$.

Наведену формулу легко трансформувати для дослідження залежності між зростанням доходів на душу населення й потенційною можливістю населення збільшувати свої витрати на оплату житлово-комунальних послуг. Для цього введемо позначення: P_1 – середньорічні доходи на душу населення певного населеного пункту в базовому році (в початковій точці), грн.; P_2 – середньорічні доходи на душу населення певного населеного пункту в поточному році (в кінцевій точці), грн.; Q_1 – сума заборгованості за житлово-комунальні послуги на душу населення певного населеного пункту в базовому році (в початковій точці), грн.; Q_2 – сума заборгованості за житлово-комунальні послуги на душу населення певного населеного пункту в поточному

році (в кінцевій точці), грн.

Користуючись наведеними позначеннями, одержуємо:

а) точковий коефіцієнт еластичності зниження заборгованості населення i -го регіону в базовому році визначаємо за формулою

$$E_1 = \frac{Q_2 - Q_1}{P_2 - P_1} \cdot \frac{P_1}{Q_1} = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P_1}{Q_1}; \quad (2)$$

б) точковий коефіцієнт еластичності зниження заборгованості населення i -го регіону в поточному році відповідно дорівнює:

$$E_2 = \frac{Q_2 - Q_1}{P_2 - P_1} \cdot \frac{P_2}{Q_2} = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{P_2}{Q_2}; \quad (3)$$

в) коефіцієнт дугової еластичності зниження заборгованості населення i -го регіону за період з базового по поточний роки розраховується за формулою

$$E_d = \frac{Q_2 - Q_1}{(Q_1 + Q_2) : 2} : \frac{P_2 - P_1}{(P_1 + P_2) : 2} = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{(P_1 + P_2) : 2}{(Q_1 + Q_2) : 2}. \quad (4)$$

Суть визначених за формулами (2)-(4) значень, як приклад, розглянемо на розрахованих нами показниках Дніпропетровської і Харківської областей за 2003-2007 рр. Отримані результати показують, що при зростанні доходів жителів Дніпропетровської області на 1% можна очікувати, що витрати на оплату житлово-комунальних послуг в області могли б зрости на 0,17% у 2003 р. і на 0,3% в 2007 р. В середньому ж за цей період відповідні витрати могли б збільшитися, як показує дуговий коефіцієнт еластичності, на 0,24%.

У Харківській області при збільшенні середнього доходу одного жителя на 1% витрати населення на сплату житлово-комунальних послуг у 2003 р. могли б збільшитись на 0,17%, у 2007 р. – на 0,34% , а за весь період на 0,26%.

Беручи до уваги економічну суть коефіцієнтів еластичності, можна досить точно визначити на перспективу вірогідний прогноз збільшення розмірів платоспроможності населення за житлово-комунальні послуги в міру збільшення доходів. Цей прогноз є «платіжний потенціал населення по розрахунках за житлово-комунальні послуги».

Знання розмірів платіжного потенціалу у кожному адміністративному районі країни дозволить досягти збалансованості ринкової вартості послуг житлово-комунальних підприємств з платіжною спроможністю населення, а також вирішити стратегічне завдання визначення можливих строків ліквідації довгострокової заборгованості населення по оплаті послуг підприємств житлово-комунального господарства і переходу галузі на повну фінансову самодостатність.

Платіжний потенціал населення по розрахунках за житлово-комунальні послуги рекомендуємо розраховувати за формулою

$$R_n = D_B \cdot I \cdot E / Ч_H, \quad (5)$$

де R_n – потенційна сума росту платежів за послуги житлово-комунальних підприємств в розрахунку на одного жителя регіону в прогнозованому році, грн.; D_B – доходи одного жителя регіону в базисному році, грн.; I – індекс зростання доходів у прогнозованому році; E – прийнятий для прогнозованого періоду коефіцієнт еластичності; $Ч_H$ – чисельність населення регіону в прогнозованому періоді.

Знання розмірів платіжного потенціалу в кожному адміністративному районі або по окремій підгалузі ЖКГ дозволить досягти фінансового забезпечення збалансованості ринкової вартості послуг житлово-комунальних підприємств з платіжною спроможністю населення.

1. Гура Н. Трансформация отношений собственности в жилищном секторе // Економіка України. – 2006. – №2. – С.50-57.

2. Ніколаєв В.П. Зміщення фінансового стану комунальної галузі // Фінанси України. – 2003. – №6. – С.75-81.

3. Оніщук Г.І. Соціально-економічні особливості житлово-комунальної сфери міського господарства // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.37. – К.: Техніка, 2002. – С.65-71.

4. Полонін О. В. Оптимізація витрат на утримання житлового фонду в регіональному аспекті: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.10.01 / Харківська держ. академія міського господарства. – Харків, 2003. – 20с.

5. Полуянов В.П. Теория и практика реформирования предприятий в коммунальном хозяйстве. – Донецк: ИЭП НАН Украины. – 244 с.

6. Ряховская А.Н., Таги-Заде Ф.Г. Управление жилищным хозяйством в странах Запада // Жилищное и коммунальное хозяйство. – 2003. – №2. – С.18-20.

7. Семчук Г.М. Стан та проблеми нормативно-правового забезпечення діяльності підприємств водопровідно-каналізаційного господарства України // Збірка доповідей III Міжнародного Конгресу “Екологія, технологія, економіка, водопостачання, каналізація” “ЕТЕВК-2001” 22-26 травня 2001р. – Ялта, 2001. – С.5-9.

8. Тищенко О.М., Кизим М.О., Юр’єва Т.П., Юр’єва С.Ю., Покуца І.В. Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика, перспективи. – Харків: ІНЖЕК, 2008. – 368 с.

Отримано 18.09.2009

УДК 330.53 : 657.6 : 504.064 (477)

Н.А.ЛЕВЧЕНКО, Н.Є.ВАСИЛЕВСЬКА, канд. екон. наук
Харківська національна академія міського господарства

ЕКОЛОГІЧНИЙ ОБЛІК І АУДИТ: ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Розглядаються питання сучасного стану природоохоронної діяльності у світовому